II

ווינטער אין וואַלד...

פון דעמלט אָן איז שוין צילקע געבליבן אין וואַלד. דער אַלטער איסר האָט צוגענומען פאַר איר אַ לערער און שטאַרק אַכטונג געגעבן, אַז זי זאָל צופיל נישט אַרומלויפן מיט די קינדער פון שאָסיי-וועכטער.

און דער שאָסיי-וועכטער, איוואַן, מיט אַ גרויסער בלאָנדער באָרד, פלעגט אָפט צוקומען צום גרויסן הויז, וואָס איז געשטאַנען ביים שמאָלן טייכל אין וואַלד. ער פלעגט רעדן מיט דער אַלטער ביכען און מיט איסרן בעת צילקע איז צוריקגעקומען פון גראָדנע, און קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס זי איז פון דאָרטן אַנטלאָפן, האָט ער, איוואַן, אויך אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג:

—דער וואַלד האָט זי גערופן. אַזאַ וועוועריק, ווי אייער טאָכטער, וועט זיך אין שטאָט נישט אויסהאַלטן. זי האָט געבענקט, זי וואָלט דאָרט פון בענקשאַפט געשטאָרבן... יאָ, יאָ... די סאָסנעס און דאָס טייכל איז ביי איר אין דער נשמה אַריין.

דערביי איז צילקע פאַרביי־געגאַנגען, האָט ער ביי איר אַ פרעג געטון:

— צילקע, דו ווייסט אין שטאָט? דאָרט איז אַזוי ליכטיק, רוישיק...

צילקע איז בלייך געוואָרן און אַנטלאָפן אַן אויפגערעגטע אונטער די ביימער ערגעץ.

און דער אַלטער איסר האָט זיך געבייזערט אויף איוואַנען, פאַרוואָס ער האָט די שטאָט דערמאָנט.

צילקע איז געוואַקסן, ווי אַ יונגע סאָסנע. זי האָט געלערנט און כמעט אַלץ פאַרגעסן, וואָס זי האָט געלערנט...

דאָך פון די אַלע ביכלעך-מעשׂיות און פון אַלץ, וואָס דער לערער פלעגט איר דערציילן, איז עפּעס געבליבן אין איר נשמה און נישט איינמאָל פלעגט טרעפן, אַז בלאָנדזשענדיק אין וואַלד פלעגט זי בלייבן שטיין, אויפעפענען אַ פּאָר אויגן און זיך פאַרטראַכטן...

פון דער גרויסער וועלט.

פון אַלע מענטשן.

פון טויט...

און קיינער פלעגט קיין ענטפער אויף די געדאַנקען נישט געבן. דער וואַלד איז געשטאַנען אַנטקייגן די אויגן מיט טויזנטער שווייגנדיקע ביימער און בלינד געקוקט אויף דעם באָרוועסן מיידעלע, אויף צילקען, ביי וועמען די אַקסלען זענען רונדער געוואָרן איבערן זומער.

פלעגט צילקען אין אַזאַ רגע דערעסן איר אייגן שווייגן און דעם וואַלדס שווייגן. עפנט זי אויף איר מויל און נעמט שרייען, זינגען אין וואַלד. זי הערט דעם עכאָ פון איר קול, וויל זי נישט, אַז עפּעס זאָל זי איבערשרייען. שרייט זי נאָך העכער און פלינקער. גייט עס אַוועק אַ לאַנג, אַ פריילעך שפּיל אין וואַלד.

אַ מיידל, וואָס וואַקסט דאָ איינזאַם צווישן די ביימער שפּילט זיך מיטן ווידערקול.

און דאָס ווידערקול, וואָס לעבט דאָ איינזאַם אויף די שפּיצן פון די ביימער און צווישן די ליידיקע שאָטנס אונטער די ביימער, דאָס ווידערקול שפּילט זיך מיט צילקען, אין דעם-

דאָזיקן שפּיל רייסט זיך אויך אַריין אַ קוויטש פון אַ צושראָקע־נעם ווערוריק, פון אַן אומבאַקאַנטן פויגל...

וואַלד לעבט און שווייגט. צילקע לעבט און זינגט און אַמאָל ווערט זי אומעטיק, ווי אַלץ, וואָס לעבט אונטער דער זון.

ווערט דאָך אַמאָל דער הימל אַזוי גראָ־פאַרטרויערט. זיצט דאָך אויפן שאָסיי, אויף די טעלעגראַף־דראָטן אַ קראָ און טרויערט, און די אַלע ביימער פון וואַלד ציען זיך אָפּ אויס לענגער, ווי זיי זענען און טרויערן, טרויערן.

פאַרוואָס זאָל זיך נישט פאַרטרויערן אַזאַ צילקע, וועלכע האָט קיינמאָל נישט געזען איר יונג־פאַרשטאָרבענע מאַמע און ביי וועלכער דער טאַטע איז אַזאַ שווייגנדיקער.

אין אַזעלכע טעג לויפט זי קיין מסטיבאָווע, אָדער אין דעם פּאָלוואַרק פּרודנע, טומלט זיך אַביסל צווישן די מענטשן און קומט צוריק מיט נייע געזאַנגען, וועלכע וועבן דאָ זיך אויס אין די גרינע שאָטנס,

אין די שווייגנדיקע נעכט.

פרילינג און זומער פלעגט זייער גיך אַריבערלויפן, באַלד שפּעטער אין הערבסט, ווען די טיר פלעגט מען צומאַכן און אין דרויסן שטומען וואַלד בלייבן בלויז די דריי מענטשן: איסר, ניכע און צילקע...

און אַרום כאַפּט זיך אַריין אַ ווינט. ווי אַ בייזער וואָלף צו־יאָמערט ער זיך און שרעקט. אַלע דריי פלעגן מיטאַמאָל שוויי־גנדיקער ווערן. די צוויי אַלטע האָבן אודאי אין אַזעלכע רגע'ס געטראַכט פון זייער פאַרגאַנגענהייט, פון אומעטיקע און געמיטלעכע טעג. אָבער די קליינע צילקע—פון וואָס האָט זי געטראַכט? וואָס האָט זי גענומען פון דעם הערבסט־ווינטל? דערמאָנען זיך, האָט זי נישט געהאַט וואָס און טראַכטן פון דער צוקונפט, גלויבן אין עפּעס, וואַרטן אויף ווּעמען...

אפשר אויף דעם נייעם זומער, מען זאָל ווידער קאָנען אַרומלויפן באָרוועס און האַלב נאַקעט. שפּרינגען אין פלאַכן טייכל און שפּריצן מיט די פיס די זילבערנע קאַלטקייט, וואָס טראָגט זיך צווישן די שאָטנס פון די סאָסנעס.

—מומע, פאַרוואָס איז נישט אייביק זומער. ווו זענען אַהינגעקומען די אַלע זינגערס פון וואַלד? פאַרוואָס איז דאָס טייכל אַזוי עלנד געוואָרן?

אָט אַזעלכע פראַגן פלעגט פון איר הערן די מומע ניכע אין די הערבסט-טעג.

און אַז אין דעם וואַרעמען וואַלד-הויז פלעגט זיך אָנקלייבן צופיל אומעט און לאַנגווייליקייט, דאַן פאָרט איסר אַוועק אין שטאָט אַריין „מאַכן חשבונות” מיט די לוריעס און די מומע ניכע פלעגט צירעווען זאָקן.

שפּעטער איז אויך צוגעקומען דער לערער.

ער האָט געהאַט לאַנגע האָר און האָט נאָר גערעדט פון פעטערבורג, פון אוניווערסיטעט. צילקע האָט אים נישט פאַרשטאַנען. נאָר יענער האָט נישט געהאַט פאַר וועמען צו רעדן, פלעגט ער פאַר איר אַלץ אויסדערציילן.

—ווען איך וועל זיין אַ סטודענט,—האָט ער אַמאָל צו איר געזאָגט.

—וועט וואָס זיין?

—וועל איך דיך צונעמען אין פעטערבורג און איך וועל דיך מאַכן פאַר אַ מענטש.

—און וואָס בין איך איצט?— האָט צילקע געפרעגט.

—אַ קאָזקע!— האָט דער לערער געענטפערט.

צילקען איז פון דעם ענטפער געוואָרן פריילעך און זי האָט גענומען מעקען, ווי אַ קאָזע און שפּרינגען און לאַכן.

די מומע האָט זיך אָפּגעריסן פון איר אָרט מיט דער זאָק אין האַנט און גענומען שטראָפן צילקען:

—צילקע, דו שעמסט זיך נישט פאַרן לערער?

און צילקע האָט פיינט געהאַט שטראָף-רייד, איר פלעגט זיך אויסדוכטן אין אַזעלכע מינוטן, אַז זי האָט שטאַרק געזינדיקט, פלעגט זי זיך פאַררוקן אין אַ ווינקל און שווייגן. די פאָר העלע אייגעלעך פלעגן אַרומשוועבן איבערן גרויסן וואַרעמען חדר. אָנגעשראָקענע און בייזע, ווי ביי אַ געפאַנגענער חיה.

און אַז אַלץ פלעגט איר דערעסן, פלעגט זי זיך אַרויס-

גנבענען פון שטוב איינוויקלען זיך אין ניבעס פּאַטשיילע און אַוועק צום שאָסיי-וועכטער. דאָרט זענען דריי קינדער: צוויי שקצימלעך און איין שיקסעלע. אַלע דריי מיט ווייסע האָר אויף די קעפּלעך. אויף די ווענט זענען געהאַנגען איקאָנעס און הייליקע בילדער און אין שטוב האָט שטענדיק זיך געשפּירט אַ ריח פון קרויט און נאָך עפּעס זויערקייטן.

מיט דידאָזיקע דריי קינדער פלעגט זיך צילקע שפּילן שעה'ן. ביי דעם וועכטער אין שטוב האָט מען זי זייער ליב געהאַט.

די וועכטערקע פלעגט אָפּקאָכן אַ גרויסן טאָפּ קאַרטאָפל און די קינדער מיט צילקען פלעגן זיך אַרומזעצן מיט גרויסע הילצערנע לעפל און עסן מיט אַ געזונטן אַפּעטיט.

מיטאַמאָל עפנט זיך די טיר און איסר רוקט אַריין זיין קאָפּ.

צילקע בלייבט זיצן מיט דערשראָקענע אויגן, דער לעפל מיט די קאַרטאָפל בלייבט ביי איר אין האַנט, ווי פאַרגליווערט.

דער טאַטע נעמט זי שווייגנדיק פאַר דער האַנט און פירט אַוועק אַהיים. קיין איין וואָרט רעדט ער נישט, נאָר צילקע פילט זיין כעס און ווידער זיצט זי אין אַ ווינקל און הערט זיך איין, ווי דער ווינט רוישט. אירע אייגעלעך בליצן, ווי צוויי בייזע פייערלעך.

דער טאַטע שווייגט.

די מומע ניכע שווייגט און צירעוועט אַ זאָק. אירע ליפּן מורמלען עפּעס. זי רעדט צו גאָט, מיט גאָט.

און דער לערער זיצט און גריבלט זיך אין ביכער, ער האָט מיט זיך מער געלערנט, ווי מיט צילקען.

דערנאָך קומט דאָס ערשטע פרעסטל, דער ערשטער שניי פאַלט אַרויס. אין וואַלד דערהערט זיך אַ שאָס: די אַרומיקע פּריצים גייען אויף יאַגד.

אַמאָל פלעגן אַזעלכע יעגערס פאַרבלאָנדזשען צו זיי אין שטוב זיך אָנוואַרעמען און אויסטרונקען אַ גלעזל טיי.

דאָס זענען געווען הויכע געזונטע מענער מיט פּעלצלעך,

מיט הינט און מיט ביקסן.

אַ סך מאָל פלעגן זיי קומען מיט אַ פּאַרבלוטיקטן טויטן האָז אַריבערגעוואָרפן איבער דער פּלייצע. אירע נאָזלעכער פלעגן נע-מען ציטערן, פּונקט ווי זי וואָלט עפּעס אַ פריינטשאַפט, אַ קרובה-שאַפט דערפילט אין די יעגערס.

און מיט די קינדער פון שאָסיי-וועכטער פלעגט זי דערנאָך דאָס געשעעניש אַרומרעדן.

—דער האָז איז געווען אַזאַ פרישער, מיט אַזאַ רויט בלוט און די הינט האָבן אים כסדר באַשמעקט, אַ שאָד דעם האָז.

פלעגט זי אַרויסקוקן לאַנג פון פענסטער און טראַכטן צי דער האָז האָט נישט געהאַט אַ שוועסטערל, צי אַ ברודערל, וועל-כע בענקען איצט נאָך אים.

און זי אַליין האָט געבענקט און שטיף צונויפגעדריקט אי-רע יונגע פויסטעלעך.

דערנאָך פלעגן זיך אָנהייבן די ווייסע ווינטער-טעג און יעדן טאָג פלעגן די ביימער אַנדערע משונהדיקע געשטאַלטן פון פראָסט-שטויב באַקומען. מאָדנע ווייסע געשטאַלטן.

איבער נאַכט פלעגט צילקע דעם וואַלד נישט דערקענען. די ביימער האָבן זיך אַלע אין ווייסן אָנגעפּעלצט, ווי אַ ווייסע מחנה וואַנדערער: ווו קלייבן זיי זיך אַוועקצוגיין? דאָ איז די וועלט פאַרפרוירן און ווייס, אָבער ווייט-ווייט ביז פרודנע, ביז מסטיבאָווע, ביז גראָדנע—אומעטום איז דאָך די וועלט איצט פאַר-פרוירן און ווייס.

שטייט זי אַזוי און טראַכט. פּלוצלונג פאַלט פון אַ בוים אַראָפּ אַ הויפן ווייסקייט און צילקע כאַפּט זיך אויף פון אירע חלומות.

און זי נעמט לויפן צום שאָסיי-וועכטערס הייזל.

דאָרט איז אינעווייניק וואַרעם, זי פּעלצט אויף זיך אָן די ווייס-האָריקע יאַטלעך און שלעפּט זיי אַרויס אין וואַלד אַריין.

קריכן זיי אַרום אויף די אַלטע סכך-נאָדלען און אויף די ווייסע אינזעלעך שניי.

ווייניק ווערטער האָבן זיי—די וואַלד-קינדער, שפּילן זיי

זיך מער מיט די הענטלעך, מיט די פיסלעך, נעמען זיך אויף צו פלייסן שלאָגן, ווי יונגע וועלפעלעך.

מיטאַמאָל לויפן אָן עטלעכע גרויסע יאַגד־הינט. זיי לויפן גלייך אויף די קינדער. די צושראָקענע נעמען אַנטלויפן און יאָמערן.

אָבער די הינט זענען גאָרנישט אויסן, זיי באַשמעקן די קינדער און לויפן, פאַרשווינדן ווייטער. נאָר פון שאָסיי־וועכטערס הויז איז מען שוין אַרויסגעלאָפן. דער וועכטער איוואַן, זיין ווייב מיט נאָך פרעמדע פויערים. זיי לויפן צו צו די קינדער, באַרויקן זיי און אויף צילקען פאַלן זיי אָן. וואָס זי, אַזאַ גרויסע און צולאָזענע, האָט אַרויסגעשלעפּט די קינדער אין אַזאַ קעלט.

זיי זידלען צילקען און בייזערן זיך אויף איר.

טראָגט זי זיך שוין אָפּ פון דאַנעט.

אַליין, אַ פאַרלאָזענע, איינגעוויקלט אין דער מומעס נייעם שאַל. עס ווילט זיך איר צוריק אין שטוב נישט אַריין, עס ווילט זיך נישט צום לערער, צו ניכען מיט די זאָקן.

קריכט זי אַזוי אַרום אין וואַלד, מאַכט שנייעלעך און שרייט פון צייט צו צייט.

אַ פאַרפרוירען עכאָ ענטפערט אָפּ. „נישט אַזוי, ווי זומער“— טראַכט צילקע. און פאַר כעס רייסט זי אָפּ אַ צווייגל פון אַ בוים. ווען די ביימער וואָלטן זיך לאָזן, וואָלט זי זיי גוט אָנגעשלאָגן: פאַרוואָס שווייגן זיי אַלע.

זי בלאָנדזשעט אַזוי לאַנג, ווייט.

פלוצלונג פאָרט אָן אַ פור און זי דערזעט דעם טאַטן: „שוין געקומען פון גראָדנע“. דער טאַטע דערזעט זי און פרעגט:

—וואָס בלאָנדזשעסטו דאָ?—און נעמט זי אַרויף צו זיך.

—גאָרנישט,—ענטפערט צילקע.

—וואָס גאָרנישט?—בייזערט זיך איסר.

מיטאַמאָל באַטראַכט ער זיך, אַז דאָס „קינד“ לעבט דאָ אַזוי איינזאַם.

—וואָלסט אפשר איצטער וועלן פאָרן קיין גראָדנע! דאָרט איז פריילעך, דאָרט זענען דאָ אַ סך מענטשן.

צילקע שאָקלט מיטן קאָפּ: „ניין“.

דערהערט זי „שטאָט“—דערשרעקט זי זיך און זי באַקומט אַזאַ רחמנות אויף דער מומע ניכען און אויף דעם גאַנצן וואַלד.

ווי וועט דאָ אַלץ אָן איר זיין? זי וועט אַוועקפאָרן און עפּעס אַ גרויס שטיק עלנד וועט דאָ בלייבן אַרום יעדן בוים, אַרום יעדן בוים וועט שוועבן דער ווינט און וויינען.

אַזוי טראַכט זי, צילקע, ביז די פור קומט צופאָרן און בלייבט שטיין ביים שוועל.

די טיר עפנט זיך. די מומע ניכע רוקט אַרויס דעם קאָפּ און אַ שטראָם וואַרעמע פאַרע כאַפּט זיך אַרויס.

די טיר פאַרמאַכט זיך.

אַ שווייגנדיק מאָנאָטאָן לעבן גייט אינעווייניק.

פון קוימען ציט אַ רויך און בלויט זיך צווישן די גרין-ווייסע צווייגן פון די סאָסנעס. די איבעריקע צווויי הייזער שטייען אין וואַלד פאַרלאָזן און פאַרפרוירן.

דער ווינטער לעבט זיך איין אין וואַלד, באַרויקט זיך. דער פראָסט פילט זיך זיכער, ווי ער וואָלט דאָ אויף אייביק אַראָפּ-געקומען.

אפשר דאָרט, אונטער די וועלדער, אויף די פרייע פעלדער, אָטעמט נאָך דער ווינט און הייבט אויף דינע שניי-שאַלן און זיימט מיט זיי אַרום די גראָבנס, די נישט צואַקערטע בייטן. לאָזט ער נישט, דער ווינט, איינליגן דעם אומשולדיקן שניי און שפּילט זיך מיט אים, בעת דאָ אין וואַלד שלאָפט אַלץ מיטן אמתן ווינטער־שלאָף.

אַלץ שלאָפט מיט אַזאַ ווייסע רויקייט. די אָנגעזייפטע שפּיצן פון די סאָסנעס, די קופּערנע שמאָלע בייכער פון די ביי-מער שוויגן ווי אָנגעלאָדענע האַרמאַטן.

עטלעכע קאָלירטע ווינטער-פייגעלעך יאָגן זיך נאָך און זיי זינגען זיך צו יעדן פלי זייערן. אויך אין פראָסט ליבט מען זיך אויף גאָטס וועלט.

נאָר אָט שפּרינגט אַרויס פון ערגעץ אַ צושראָקענער האָז, שטעלט ער אָן די לאַנגע אויערן, האָרכט די קלאַנגען און נישט-

קלאַנגען פון וואַלד הייבט אויף איין באַשנייט פּיסל און באַלעקט זיך מיט דעם פאַרגליווערטן שניי-פּראָסט פון וואַלד...

ווער וועט אים דאָ באַליידיקן אין אַזאַ שטילער וועלט פון שניי און גרינעם סכך?

כאָטש ווייט-ווייט הערט זיך אַ פאַרלוירענער עכאָ פון אַ שאָס.

דער האָז פאַרשווינדט.

דער וואַלד פלאָנטערט פאַרכשופט אויס די צווייגן, אַנדע-רע ציען זיך גלייך צום הימל, ווי זילבערנע פאַקעלן. די אַנדע-רע זעען אויס, ווי צובראָכענע קאַנדעליאַבערס און נאָך אַביסל ווייטער... גיב אַ קוק! צונויפגעקורטשעטע הענט פון גבורים, — דער פראָסט האָט זיי באַזיגט.

נאָר אונטער די אַלע בילדער, אונטערן פראָסט און גליווער רוט און קוקט אַרויס גאָטס אויג — די גרינקייט און זאָגט אָן דעם גלויביקן מענטשן, אַז עס וועט ווידער זיין פרילינג, אַז דער פרי-לינג, וואָס וועט קומען וועט זיין דער שענסטער און דער בעס-טער. אַלע מענטשן וועלן זיך פאַרליבן אין אַזאַ פרילינג. די סכך-נאָדלען ווינקען און שמייכלען...

עס וועט זיין פרילינג, עס וועט זיין.

אפילו אין דער פאַרפרוירענער לופט שוועבט פלוצלונג אַ שטראָם, אַ ריח, וואָס דערמאָנט זומער און שמעקנדיקן פאַרנאַכט.

איצטער שווייגט נאָך דערווייל דער וואַלד. פון ערגעץ איז אַ הייפנדל שניי אַראָפּגעפאַלן און אַזאַ שאָרך האָט אויף אַן ע׳ אַ אין וואַלד.

דריי פאַרשנייטע הייזער שטייען דאָ און אַביסל ווייטער — אַ שטאַל. פון איין הויז גייט אַ רויך און אונטער אים זענען אָנגע-פלויגן אַ גאַנצע מחנה קראָען. זייער שוואַרצקייט גלאַנצט אין דער אַרומיקער ווייסקייט. זיי שרייען נישט, זיי זוכן עפּעס צו עסן.

לאַנג געדויערט און קיין טיר עפנט זיך נישט. שפּעטער, נאָך אַ האַלבן טאָג, ווען שטיקער קאַלטע זון נעמען אַרום מיט פאַרגליווערטע אָרעמס אַ גאַנצע ריי ביימער, שפּעטער עפנט זיך

פלוצלונג אַ טיר און עס גייט אַרויס פון דאָרטן אַן אָנגעפּעלצטע פרוי אין שטיוול, מיט אַ טוך אַרומגעוויקלט דעם קאָפּ.

ואָס איז צילקע.

י שפּרייזט קיין מסטיבאָווע...

און אין מסטיבאָווע פּליקט מען אַ גאַנצן ווינטער פּעדערן. צילקע האָט דאָרט עטלעכע באַקאַנטע הייזער, ווו זי קומט אַריין.

און אומעטום זינגט מען און מען פּליקט פּעדערן. גלייך נאָך סוכּות הייבט זיך דאָס אָן, ביז פּסח.

אַלע ווייבער, אַלע קינדער זענען טאָג און נאַכט איינגעפּעדערט. צילקען דאַכט זיך, אַז זיי מאַכן דאָס דעם גאַנצן שניי מיט זייערע פּעדערן, דעם שניי, וואָס פאַרדעקט זייער גאַנצן וואַלד מיטן טייכל, מיטן שאָסיי.

מען פּרעגלט געגנדז אין מסטיבאָווע און מען עסט גריבענעס. אויפן גאַס שטייט לאַנג דער פראָסט און אין די הייזער איז אַזוי וואַרעם, ווייל קיין האָלץ פעלט נישט אין דער באַוואַלדיקטער געגנט.

פּעדערט מען... מיידלעך און ווייבער, מען גייט אַרויס אַזוי אין גאַס איינקויפן, מען גייט צו גאַסט איינגעפּעדערטע.

אין דער לופטן טראָגן זיך אינאיינעם מיטן שניי ווייסע אומשולדיקע פּוכפעלעך, ווייסער און לייכטער, ווי דער שניי אַליין.

פון די הייזלעך שלאָגט אַרויס אַ וואַרעמע פּאַרע און די קוימענס שיקן בלאָע זיגזאַגן צום הימל.

רויק און וואַרעם גייט דאָס לעבן אין מסטיבאָווע.

צילקע קומט אַהין. זי אַנטלויפט פון זייער עלנדן וואַלד. גאַנצע טעג איז זי אַליין מיט דער מומע ניכע. יענע בייזערט זיך, ווי אַן אַלטע קראָ. דערנאָך נעמען זיי ביידע שווייגן. טעג, לאַנגע טעג נאָכאַנאַנד שווייגן זיי, רעדן קיין וואָרט נישט אויס.

די יונגע צילקע איז אין כּעס אויף דער אַלטער ניכע, ווייל זי איז אַלט און בייז.

די אַלטע ניכע איז אין כּעס אויף דער יונגער צילקע, ווייל יענע איז יונג און ווילד.

און פון דעם שווייגן קומט אַרויס דאָס, וואָס צילקע ציט אַרויף אויף זיך די גרויסע שטיוול, פּעלצט זיך איין און וויקלט זיך אַרום מיט אַ טוך.

זי אַנטלויפט קיין מסטיבאָווע.

אַ גאַנצן טאָג זיצט זי דאָרטן ביי באַראַשן דעם סטאַראָסטע, וועלכער גיט אַלעמען אַרויס פּעסער.

דער באַראַש האָט אַ יונגן זון, פּרויקע, טראָגט ער גלאַנציקע שטיוועלעך און שטענדיק זינגט ער און שטענדיק שפּאַסט ער.

דאָרטן זיצט צילקע גאַנצענע טעג מיט פּרויקעס שוועסטער, זי פּליקט אויך פּעדערן און זינגט דערביי מאָדנע לידלעך:

וואָס זאָגט די וועלט?
וואָס זאָגט די וועלט?
אַז פרויען ליבן געלט..:

זי זינגט און פאַרשטייט ניט, וואָס זי זינגט, נאָר דאָ מיט די מענטשן איז אַזוי גוט, אַזוי וואַרעם...

מען באַקט אָפּ קאַרטאָפל און מען דערקוויקט זיך מיט זיי.

די מאַנסבילן גייען אַוועק אין בית-המדרש. עס בלייבן די ווייבער, פאַרנאַכט-צייט. מען צינדט אָן פייער, מען זינגט לאַנג, לאַנג, ביז מיד-ווערן און דאָס זעקל מיט די פּעדערן ווערט נישט קלענער. און עס ווערט, דאַכט זיך, קיינמאָל שוין קלענער נישט ווערן. נאָר קיינעם אַרט עס, קיינער טוט עס נישט באַנג. פאַראַן אויך ביי די באַראַשעס אַ זיידע, ציי אַן עלטער-זיידע. צילקע האָט עס געגוי געוווסט. גערופן האָט מען אים „ניקאָלאַיעווסקער", אַ ברייטע ווייסע באָרד האָט ער געהאַט און גערעדט האָט ער מיטן „ר". אָפּגעזאָגט צוויי ווערטער און געלאַכט, געזאָגט אַ וואָרט און געלאַכט.

בעת ער פּלעגט לאַכן, פלעגט שטענדיק אויסדוכטן, אַז עס דונערט.

קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער אַלטער רעדט, נאָר עס איז געווען אָנגענעם אין זיין געזועלשאַפט. ער האָט מיט זיין אַלטקייט געטרייסט די מענטשן.

עס האָט זיך געטראַכט דערביי:

ווי לאַנג אַ מענטש קאָן לעבן, האָ, האָ!

ער פלעגט זיצן פון ווייטן אין אַ ווינקל, נאָר די פעדער-לעך, די פוכיקע פינטעלעך האָבן נישט אויסגעמיטן. ער פלעגט נאָך ווייסער ווערן.

—דער זיידע איז שוין אינגאַנצן ווייס,—פלעגן לאַכן די קינדער.

—עס וועט זיך אים חלומען ווייכע פערענעס.

—מיט הונדערט יאָר צוריק איז ער געווען יונגער.

—נישט אַלע ווען צו זיינע יאָרן דערלעבן,—דאָס פלעגט זאָגן איינע פון די עלטערע פרויען און די שפּאַסן פלעגן גלייך אויפהערן.

אַ סך מאָל בלייבט דאָרט צילקע נעכטיקן און די מיידלעך, פרויקעס שוועסטערס, דערציילן מאָדנע מעשיות: פון ליבע, פון פאַרליבענישן, פון אייפּער־וואָלפּס.

צילקע פאַרשטייט זייער ווייניק פון זייערע רייד, נאָר זי האָט נישט ליב צו פרעגן. זי מוז אַלץ דערגיין מיט איר אייגע-נעם שׂכל אַליין, אַליין דאַרף זי אַלץ דערגיין.

דער באַראַש האָט אַן אייגן פערד מיט אַ שליטן. שפּאַנט פרויקע איין אַמאָל דאָס פערדל און מען לאָזט זיך איבערן שניי און מען שרייט, אַזוי ווי די דאָרפישע שקצים מיט די שיקסעס.

עפּעס אַזויפיל מיידלעך פּאַקט ער אַריין, דער פרויקע, אין שליטן און ער איינער, אַ יונג לוסטיק בחור׳ל האַלט די לייצעס און שמייסט דאָס פערד.

און צילקע האָט באַמערקט אַ מאָדנע זאַך: אַ סך מאָל לאָזט ער אָפּ די לייצעס און כאַפּט זיך צו צו אַ שכנ׳טע, וואָס טוליעט זיך אין שליטן און ער נעמט זי קושן; די איבעריקע מיידלעך מאַכן זיך נישט זעענדיק. זי, צילקע, פאַרדרייט אויך דעם קאָפּ און זי ווערט עפּעס בייז אויף פרויקען און אויף דעם מיידל, וואָס ער קושט און אין דערזעלבער צייט נעמט ביי איר דאָס בלוט זידן פון אַנ׳אומפאַרשטענדלעכער אויפרעגונג.

זי וויל שוין גיכער אַהיים, בעט זי פרויקען, ער זאָל אַ קירעווע טאָן צו זיי אין וואַלד.

פרזיקע פּאָלגט, ער פירט זי אַפּ אַהיים.

קריכט זי אַרויס פון שליטן מיט אַזעלכע שווערע פיס, מיט אַ בייזקייט אויף וועמען.

דער שליטן איז שוין אַוועקגעפאָרן צוריק קיין מסטיבאָווע. זי הערט נאָך לאַנג דעם עכאָ פון די געשרייען.

כאַ, כאַ, כאַ! דער וואַלד מיט.

און זי שטייט און גלאָצט מיט די אויגן אויף די דריי פּאַרשנייטע הייזער, פון וועלכע איינס איז בלויז באַוואָרנט און אָנגעוואָרעמט.

זי שטייט און הערט זיך צו צום וואַלדס שווייגן.

לאַנגזאַם קומט זי צו זיך. זי דערמאָנט זיך איצט מסטי-באָווע מיט די פעדערן, מיט די מיידלעך, וואָס פרזיקע קושט און אַלץ זעט אויס אַזוי ווייט, אַזוי ווייט.

פלוצלונג וואַקסט פאַר איר אויס די מומע ניכע.

—פאַרוואָס גייסטו נישט אין שטוב אַריין, איך האָב דער-הערט, ווי דו ביזט צוגעפאָרן. פאַרוואָס גייסטו נישט אַריין...

עס געדויערט עטלעכע סעקונדן ביז זי פאַרשטייט די מו-מע, ביז זי נעמט שטעלן טריט.

פונקט, ווי זי וואָלט באמת פרעמד געווען מיט די מענטשן. מיט אַלעמען, מיט דער גאַנצער וועלט.

און אין שטוב, ווען זיי גייען אַריין האָט די מומע פרע-טענזיעס צו צילקען.

—וואָס האָסטו מיטגעבראַכט אַזויפיל פעדערן? צו וואָס ציל-קע רירט זיך נישט צו ווערט עס באַלד פאַרפעדערט.

—מומע, בייזער זיך נישט.—בעט זיך צילקע.

און די מומע ניכע דערמאָנט זיך, אַז דאָס „קינד" איז אַן עלנדע יתומה, קריגט זי אויף איר אַזויפיל גוטן רחמנות.

וואָס זי זאָל נישט בעטן די צילקע...

נאָר יענע בעט גאָרנישט. זי ליגט זיך שווייגנדיק שלאָפן און אין שטוב ווערט אַזוי שטיל, אַזוי שטיל און איינזאַם...

חלומט זיך איר מסטיבאָווע, פרזיקע מיט די מיידלעך, וועלכע ער קושט; חלומען זיך איר אַ סך קליינע ווייסע געגדזלעך

זיי פליען און וואָס העכער זיי פליען אַלץ מער פון שיט זיך אויף דר'ערד, אויף אַלעביימער, אויף אַלע הייזלעך.

ווען וועט זיך דאָס ענדיקן די לאַנגע-אייביקע ווייסקייט פון דער וועלט?

ביז זי עפנט באַגינען די אויגן. טונקל אין שטוב, די מו־מע ניכע זאָגט שוין תּהלים. פון איר ניגון ווערט אַזוי אומעטיק.

גיט זיך צילקע מיט קאַפּריז ווידער אַ וואָרף אונטער דער פּערענע און שלאָפט איין אין איין אויגנבליק.

ווען זי כאַפּט זיך אויף צום צווייטן מאָל איז אין צימער שוין ליכטיק און אין דרויסן דער וואַלד...

ווי אַ פאַרגליווערטער אָרקעסטער שטייט און וואַרט...

זאָל נאָר דער דיריזשאָר אַ ווינק טאָן מיטן שטעקעלע

דערווייל, אָבער, אָטעמט דער פראָסט אָן אַן אָטעם און שניי צו שנייעלע פרעסט זיך פעסטער צונויף און קוקט מיט זיין מיק־ראָסקאָפּיש ברילינאַנטן אייגעלע אויף די איבעריקע שנייעלעך...

און אויף די אָפּגעדעקטע גרינע סלך־נאָדלען.

דערווייל הערט זיך קיין איין קלאַנג נישט, קיין שאָרך נישט.

די האַלב-פאַרשנייטע סלך-צווייגן זעען אויס ווי גרויסע אָדלער-פליגל. אַ סך, אַ סך אָדלער-פליגל אָנגעוואָרפן איינס אויף דעם צווייטן, און פון אונטער די פליגל רוקן זיך אַרויס לאַפּקעס מיט זילבער, לאַפּקעס מיט זילבער.

עטלעכע קראָען פליען נידריק פאַרביי און זייערע פליגל זינגען קוים-קוים, ווי דינע סטרונעס ציטערן דיגע דורכזיכטיקע טענער.

און דאָס שווייגן שווייגט פאַר זיך אַליין. די ווייסקייט ווייסלט זיך פאַר זיך אַליין...

די דריי הייזער אין וואַלד זענען ווייס פאַרשאָטן, בלויז צו איינעם פירט אַ שמאָל שטעגל און עטלעכע פאַרפרוירענע שויבן האָבן שוואַרצע פלעקן.

אינעווייניק איז וואַרעם.

אַרום—אַ שטיק וואַלד פּילט, אַז דאָ שטייט אַ וואַרעמע שטוב.

דוכט זיך, אַז די פֿאַרפֿרוירענע צווייגן ציען זיך צו דער וואַ־רעמקייט. דער שניי פּילט זיך דאָ נישט זיכער. פֿאַר זיין גלאַנץ איז יעדער וואַרעמער אָטעם געפֿערלעך.

צילקע ליגט היינט אַ גאַנצן טאָג אין בעט אונטער דער ווייכער פּערענע און די מומע טאַנצט אַרום איר, ווי אַ גוטע מאַמע.

עס קאָכט זיך עסן און אין חדר שפּאַצירן אַרום עטלעכע הינער מיט אַ האָן, וואָס מען האָט אַריינגענומען, זיי זאָלן נישט פֿאַרפֿרוירן ווערן.

— אַזאַ פֿראָסט היינט, — זאָגט די מומע ניכע. — אַ רחמנות אויף דיין טאַטן. ער פֿרירט דאָרט ערגעץ איז די אַרומיקע וועלדער.

צילקע פֿאַרטראַכט זיך.

דער טאַטע...

זינט זי געדענקט אים, האָט ער נאָך קיינמאָל מיט איר נישט גערעדט אַט אַזוי, ווי עס רעדט צו איר מומע ניכע, ווי עס רעדן אַנדערע צו איר.

שטענדיק קומט ער צו איר מיט אַ שווייגן, גלעט זי שוויי־גנדיק און רעדט געציילטע קלאָנגלאָזע ווערטער.

און אַזוי ווי דער פֿראָסט שווייגט ער, דער טאַטע.

אין צילקע הערט זיך לאַנג צו צום וואַלד, טאָמער וועט זיך אַ קלאַנג, אַ שאָרך דערהערן... ניין, בלויז אין אויוון קלאַפּט דאָס האָלץ און שפּריצט מיט פֿונקען.

זי ליגט אַזוי אין בעט און קוקט אויפֿן פֿייער פֿון אויוון.

פּלוצלונג דערהערט זיך אַ לייכטער רויש אין וואַלד. שליטנס פֿאָרן, מען פֿירט אַרויס געהילץ. און די שליטנס שלייפֿן דעם פֿאַרפֿרוירענעם שניי, פּונקט ווי מעסער מיט מעסער וואָלט זיך פֿעכטן.

דערנאָך ווערט ווידער שטיל... די שליטנס שטעלן זיך אָפּ. עטלעכע פֿוירים מיט פֿאַרפֿראָסטעטע וואָגן קומען אַריין צו איסורן אין שטוב.

זיך אָנוואַרעמען.

פֿאַררייכערן.

זיי רעדן וועגן פראָסט און קלאַפּן האַנט אָן האַנט, פוס אָן פוס...

— מען האָט געפונען פארפרוירענע מענטשן,—זאָגט איינער.

— אַזעלכע פרעסט זענען נאָך נישט געווען!...

צילקע ליגט אונטער דער פּערענע און קוקט אויף די פּויערים.

די פּויערים קוקן אויף איר און שמייכלען:

— אָט אַ לעבן, ווי אַ קייזערין ליגט זי זיך אונטער דער פּערענע און וואַרעמט זיך...

— אַלטע ניכע, פּאַרוואָס בראַטסטו נישט אָפּ קיין טייבעלע פאַר דיין קייזערין!

— אַ חתן באַדאַרף מען איר ברענגען.

צילקע פאַרשעמט זיך און באַהאַלט זיך אינגאַנצן אונטער דער פּערענע.

און זי ווייסט שוין נישט, וואָס די פּויערים רעדן דאָרט און צי זיי זענען שוין אַוועקגעגאַנגען.

זי טראַכט פון די ווערטער: „אַ חתן באַדאַרף מען זי ברענגען".

און זי דערמאָנט זיך, אַז אין מסטיבאָווע, ווו מען פליקט שטענדיק פעדערן, אין מסטיבאָווע רעדן אַלע מיידלעך פון חתנים, פון קושן זיך...

מיטאַמאָל רוקט זי האַסטיק אַרויס דער קאָפּ פון אונטער דער פּערענע. די פּויערים זענען שוין נישטאָ, די מומע זיצט אין אַ ווינקל און צירעוועט אַ זאָק.

לאַכט זי זיך פונאַנדער אויפן קול און נעמט שרייען...

—מומע ניכע, ווען וועסטו מיר ברענגען אַ חתן, איך וויל אַ חתן, אַלע מיידלעך האָבן חתנים.

די מומע ניכע גייט צו מיט דעם זאָק נענטער און רעדט גוטמוטיק.

—עס וועט זיין, מיט מזל, קינד. עס וועט זיין פאַר דיר אַ חתן, אַ יידישע טאָכטער ווערט נישט פאַרלוירן. וועסט האָבן אַ מאַן, וועסט האָבן קינדערלעך.

לאַכט צילקע אויפן קול, זי איז גאָר אַליין, אַזוי ווי אַ קינד

און זי וועט האָבן קינדערלעך. און עפּעס אַ פרעמדער מענטש וועט קומען און וועט זיין איר חתן.

ניין, זי וויל נישט.

זי וויל נישט קיין פרעמדן חתן.

די מומע ניכע קוקט זי נייגעריק אָן.

אַט ווי גיך זי איז אויסגעוואַקסן, די צילקע, שוין דאָך באמת אַ כלה-מויד.

און ווי לאַנג—האָט זי זיך געשפּילט מיט דעם שאָסיי-וועכטערס קינדער און דעם וועכטערס קינדער זענען שוין אויך גרויסע, איין זון איז שוין אַוועק דינען.

און ווי לאַנג איז צילקע אַנטלאָפן פון גראָדנע, פאַרבלאָנ-דזשעט זיך און די גאַנצע גובערניע האָט געטומלט מיט דער געשיכטע.

זי דערמאָנט זיך, די אַלטע, אַז זומער איז דאָ געווען סאַ-שע, דעם אַלטן לוריעס קדיש און ער פלעגט אויף לאַנגע שעה'ן פאַרפאַלן ווערן מיט צילקען.

אין געדיכטן פלאָנטער פון וואַלד.

אַ בחור מיט אַ מיידל צוזאַמען אין וואַלד.

זי דערמאָנט זיך עס און קוקט אויף צילקען.

און יענע רוקט אַרויס פון אונטער דער פערענע אַ נאַקעטן פוס און נעמט קאַפּריזיש קלאַפּן אין דער פערענע.

—איך וויל נישט קיין חתן, איך וויל נישט. איך וויל חתונה האָבן מיט סאַשען. ער איז אַזאַ גוטער צו מיר. זומער האָט ער געזאָגט, אַז ווען איך וויל וועט ער מיט מיר חתונה האָבן.

—אַזוי גאָר...—שאָקלט מיטן קאָפּ די מומע ניכע.

—יאָ, יאָ, מומע ניכע...

—קינד מיינס! ווינטער פאַרגעסט, וואָס מען האָט זומער געזאָגט. ווערטער זענען ווי די פייגעלעך, זיי פליען אַוועק.

—ניין, ניין,—קלאַפּט צילקע מיטן פוס און שלאָגט די פערענע.—נאָר מיט סאַשען. ער דערציילט אַזעלכע שיינע מעשיות פון אויסלאַנד. ער איז אַזאַ גוטער...

און זי שפּרינגט אַראָפּ פון בעט, לויפט צו צום קאָמאָד און ברענגט מיט זיך מיט אין בעט אַ פּעקל בריף.

—הער, מומע, וואָס ער שרייבט צו מיר.

די מומע שטעלט אָן אויגן און אויערן.

צילקע לייענט:

„צילקע, אין גראָדנע איז איצט זייער לאַנגווייליק, נאָר איך אַרבעט גאַנצע טעג. מיר איז איינגעפאַלן אָנשרייבן אַ זאַך, אַן ערציילונג פון דיר פון וואַלד. דו האָסט מיך אַזוי אויפגע- מונטערט אין דעם לעצטן זומער, אַז איך ווייס שוין נישט צי איך וועל דיך קאָנען פאַרגעסן. איך דאַנק דיר נאָכאַמאָל פאַר דעם קוש, וואָס דו האָסט מיר געגעבן לעם דער צווילינג-סאָסנע.

—וואָס, דו האָסט אים געקושט?

—יאָ און ער מיך אויך... וואָס האָט זיך די מומע ניכע אַזוי דערשראָקן, אַלע מיידלעך מיט בחורים קושן זיך.

—פון וואַנען ווייסטו עס?

—איך האָב געזען אין מסטיבאָווע.

און אַזויווי זי וואָלט קאָקעטירן מיט דער מומען — באַהאַלט זי זיך ווידער אונטער דער פּערענע, טרוימט און טראַכט.

איינע אַליין אין וואַלד, אין פּראַסטיקן וואַלד, ווו עס דוכט זיך אויס, אַז די ביימער וועלן שוין אייביק פאַרגליווערט זיין.

טעג, ווייס-רויקע טעג נעמט ער צו, דער וואַלד.

אָפּט, אַז אין וואַלד פלעגט זיין זייער שטיל, פלעגט צילקען זיך אויסדוכטן, אַז זי הערט אין דער שטילקייט די ווייטע גרוי- סע וועלט, און דידאָזיקע ווייטע, גרויסע — פלעגט צילקען אין אַזעלכע רגע׳ס נאָך אויסזען גרעסער, אַ סך, אַ סך גרעסער.

נייגעריק איז זי אָפּט געווען. געטראַכט האָט זי, ווי לעבן זיי די מענטשן אין די גרויסע שטעט, נאָר זי האָט נישט גע- בענקט.

דאָך, יעדעס געשעעניש, וואָס אַנדערע פלעגן גיך פאַרגעסן, איז פאַר צילקען געווען אַ זאַך אויף לאַנג צו געדענקען.

דערצו האָט זי נאָך געלעזן ביכלעך, וועלכע האָבן אויף איר שטאַרק געווירקט. זי אַליין האָט געלעבט מיט איר פאַנטאַזיע.

מיט קיינעם זיך נישט געטיילט. די מומע ניכע האָט דאָך אויך איר וועלט, זי רעדט בלויז וועגן רחל און לאה... וועגן די פרומע אָבות.

איינמאָל, אין אַ לינדן ווינטער-טאָג, בעת דער שניי איז געפאַלן שטיקערווייז פון דיביימער און זיך צושאָטן ווי זאַלץ-קאַשע, בעת די פענסטער פון זייער שטוב האָבן זיך פון דער אינערלעכער וואַרעמקייט אינגאַנצן באַפרייט פון דעם פראָסט און צילקע האָט אַרויסגעקוקט אויף דער אַרומיקער ווייסקייט, איז פאַרבייגעגאַנגען דער שאָסיי-וועכטער.

ער איז געגאַנגען פון מסטיבאָווע, און פון לאַנגווייליקייט איז צילקע אַרויסגעלאָפן צו אים אויספרעגן וואָס עס הערט זיך דאָרט, אין שטעטל, ביי די באַראַשעס.

—אין מסטיבאָווע,—האָט דער שאָסיי-וועכטער געענטפערט—אין מסטיבאָווע איז היינט אַ גרויסער טומל.

—וואָס איז געשען?—האָט צילקע געפרעגט.

—דאָס גאַנצע שטעטל איז אויפן בית עולם. מען שרייט מען זידלט זיך,—גנבים האָבן אַ קבר אויסגעגראָבן.

—וואָס?—האָט צילקע גענומען נייגעריק ווערן.

נאָר דער וועכטער איז זיך ווייטער געגאַנגען און צילקי האָט מער נישט געזען ווי זיין קאַרק.

ער האָט מער נישט געענטפערט, ער האָט נאָך אַלץ גע קוקט אויף צילקען, ווי אויף אַ קליין קינד, מיט וועלכן דערוואַקסענע מענטשן רעדן נישט קיין סך.

זי האָט זיך אויף אַ רגע פאַרטראַכט...

מסטיבאָווע... בית-עולם... גנבים...

וואָס איז דאָרט געשען?

זי האָט געקוקט דורך די ביימער. דאָס טייכל איז פאַר-פרוירן. די עטלעכע שטיקלעך הימל, וואָס זעען זיך דורך די ביימער זענען גראָ, נאָר אַרום פילט זיך עפּעס, אַז דער ווינטער גייט שוין צום סוף. אפילו די קראָען שרייען שוין מונטערער.

אַ קלער געטון האָט צילקע, אַז גיך וועט זיין פרילינג, זומער, מען וועט שוין ווידער קאָנען אַרומלויפן באָרוועס.

אַ קלער געטון און אַ שפּרונג געטון פון אָרט.
אַריינגעלאָפן אין שטוב און אַרויסגעשלעפּט פון אונטערן בעט דעם טאַטנס שטיוול: דער שניי אין וואַלד ווערט דאָך שוין פייכט און מען קאָן אין אַ וואַלד-זומפּ פאַרקריכן.
זי האָט זיך זייער געאײַלט. די מומע ניכע האָט עס באַמערקט.
—וואָס אײַלסטו זיך אַזוי, צילקע, וווּהין?
—קיין מסטיבאָווע,—האָט צילקע אין אײַלעניש געענטפערט.
—וואָס איז דאָרט? וואָס טרײַבט דיך אַזוי?
—וואָס? גאָרנישט! איוואַן דערציילט, אַז מען שרייט דאָרט... אויפן בית-עולם... גנבים...
מער האָט די מומע נישט געהערט. צילקע האָט זיך שוין אָנגעטון, אַרומגעוויקלט זיך דעם קאָפּ און אַנטלאָפן... די מומע איז צוגעלאָפן צו דער טיר און גענומען רופן...
נאָר בלויז די סאָסנעס, די אַלט-באַקאַנטע סאָסנעס, האָבן געהערט, ווי די מומע רופט:
—צילקע, צילקע!
נאָר זיי זענען פאַרנומען די סאָסנעס, זיי טרייסלען היינט אָפּ דעם שניי פון זיך. דעם ווינטער טרייסלען זיי אַראָפּ פון זיך.
דער שניי וועט זיך צולייגן אויף דער ערד און אומבאַמערקטערהייט וועט ער נעמען קריכן אין צושמאָלצענע שטראָמען צום טייכל און פון טייכל...
ווער ווייסט ווו דער שניי פון לאַנגן ווינטער גייט אַוועק?
דער ווינטער וועט אַוועק מיטן ווינט.
עס וועט אַרויסקוקן אַ גרינע ערד, אַ שוואַרצע ערד און אויף די אַלטע סאָסנעס וועט צוקומען אַביסל פריש-נייע נאָדלען.
ווי פון די סאָסנעס אָפּגעריסענע שטיקלעך לעבן — וועלן אַרומשפּרינגען די רויטלעכע וועווריקעס. די גאַנצע וועלט מיט אַלע וועלדער וואַרטן שוין אויף דעם גליקלעכן טאָג. מיט גרויסע אייז-פיס האָט דער ווינטער צוגעפּרעסט דעם זומער, נאָר ער וועט זיך באַפרייען, ער וועט זיך גיך באַפרייען. דער הימל ווייס שוין דעם סוד און דעריבער שמייכלט ער אַזוי. דאָס ווינטל ווייס שוין

אויך און דערפאַר ליפּט. עס אַרום פון בוים צו בוים און הויבט אויף דעם איינגעלעגענעם שניי, דערוואַרעמט אים און צושמעלצט אים.

אין שטאָל מעקען די בהמות, עס איז וואַרעמער געוואָרן און עס ווילט זיך שוין אויף דער פריי. כּל-זמן דער וועג איז נאָך האַרט פון ווינטער, איילן זיך די פויערים אַרויסצופירן דאָס אויסגעהאַקטע געהילץ. עס וועט שוין באַלד קיין צייט נישט זיין.

דער וועג וועט קאַליע ווערן און מען וועט מוזן גיין אַרבעטן אויף די פעלדער.

צילקע איז געקומען קיין מסטיבאָווע, נאָר אין שטעטל האָט זי קיינעם נישט געפונען. אַלע, אַלע זענען געווען אינ'ן בית-עולם.

איז זי אַוועק אויפן בית-עולם. אַ קליין בית-עולם איז דאָס געווען. אויף אַ בערגעלע איז עס געשטאַנען, עטלעכע אַלטע נאַקעטע ביימער, וועלכע וואַרפן זומער אַזויפיל שאָטן. איצט זענען זיי געשטאַנען אַליין, ווי מתים, וועלכע זענען געבליבן אָן אַ קבר.

אַלע מצבות זענען פאַרשנייט און צווישן די מצבות קריכן אַרום קינדער און אַלטע לייט, מאַמעס און טאַטעס.

מען שרייט שוין נישט. מען רעדט אַרום דאָס געשעעניש.

צילקע געפינט אירע חברטעס — באַראַשעס טעכטער און פון זיי דערגייט זי, וואָס דאָ איז פאָרגעקומען:

אין שטעטל האָט געלעבט אַן אַלטע אלמנה. דריי זין האָט זי געהאַט, געזונטע יונגען מיט ברייטע פּלייצעס,—בחורים, פאַר וועלכע די גאַנצע געגנט האָט מורא געהאַט. געווען זענען זיי אַלע דריי גנבים. פון איין תּפיסה אַרויס אין דער צווייטער אַריין.

די אלמנה האָט געוווסט, אַז זי האָט זינדיקע קינדער, נאָר זי האָט זיי דאָך ליב געהאַט און כּסדר געבעטן גאָט, אַז ער זאָל זיי מוחל זיין. תּהלים האָט זי טאָג און נאַכט געזאָגט.

די זין, די דריי גנבים האָבן זייער ליב געהאַט די מאַמע.

ווייל זי טוט תּפילה פאַר זיי.

ווייל זי איז אַ גוטע מאַמע און זי האָט זיי ליב, נישט קוקנ-

דיק, וואָס זיי ברענגען איר אַזוי פיל יסורים.

ווייל אַלע האָבן אויף איר געטייטלט מיט די פינגער:

זין האָט זי אויסגעהאָדעוועט — מערדער, גזלנים...

זיי האָבן ליב געהאַט די מאַמען...

ווייל זי איז געווען אַ מאַמע.

און אָט איז זי געשטאָרבן.

די דריי קינדער זענען דאַן געווען אין דער „פּרעמד".

ווער פון זיי—אין תפיסה, ווער — אויף אַ שטיקל אַרבעט.

די גאַנצע געגנט האָט געקענט דידאָזיקע חברה. פּאָליציי האָט מיט זיי שטענדיק צו טאָן, נאָר יענע זענען זייער פלינק געווען.

די אַלטע מאַמע פון די גנבים איז געשטאָרבן. האָט דאָס שטעטל באַשלאָסן, אַז די מאַמע פון אַזעלכע קינדער טאָר נישט באַגראָבן ווערן מיט לייטישע מענטשן צוגלייך, און מען האָט איר געגעבן אַ פּלאַץ אונטערן פּאַרקאַן.

עס זענען אַפילו געווען אַזעלכע, וואָס האָבן געבעטן פאַר איר: ס'טייטש, וואָס איז זי שולדיק? זי איז דאָך פרום און גוט געווען.

נאָר עס האָט נישט געהאָלפן. די אַלטע איז געלעגן אונטערן פּאַרקאַן נעבן די זעלבסטמערדער, נעבן אַלע זינדיקסטע.

אַ צייט איז אַריבער נאָך דער אַלטערס טויט.

האָבן זיך עס די דריי בנים דערוווּסט, און זיי זענען אַלע געקומען צולויפן קיין מסטיבאָווע.

זיך אָפּרעכענען מיט די בעלי-בתים.

אויפן שטעטל איז אָנגעפאַלן אַ פחד. מען האָט געפּרוּווט זיי געבן געלט, אַבי זיי זאָלן אַוועקפאָרן פון דאַנעט.

צום רב זענען זיי געגאַנגען און אים גוט אויסגעזידלט, קיין געלט האָבן זיי נישט גענומען.

—אַ מאַמען פאַרקויפט מען נישט פאַר געלט.

און די אַלע דריי האָבן געשמאַק קדיש געזאָגט נאָך זייער מאַמען און אַרויסגעגאַנגען זעבען זיי מיט בייזע בליקן. ביי יעדער געלעגנהייט האָבן זיי אַ סקאַנדאַל געמאַכט.

מענטשן האָבן מורא געהאַט.

אַזעלכע דריי גזלנים, וועג-גזלנים.

אָפּט פלעגן זיי אין בית-המדרש נאָכן קדיש אָנהייבן רעדן צו וועמען:

—פאַר־וואָס האָבן זיי איר, דער פרומער מאַמע זייערע, אַזאַ חרפה אָנגעטון?

אונטערן פאַרקאַן...

ווי אַ מיאוסן נפש באַגראָבן.

נאָר מענטשן פלעגן ענטפערן:

—פאַרפאַלן, באַגראָבן איז באַגראָבן.

און אַנדערע פלעגן זאָגן:

—אויב זי האָט פאַרדינט, וועט איר גאָט סיי-ווי־סיי אין גן-עדן אַריינגעמען.

די דריי געטרייע זין האָבן זיך, אָבער, מיט דעם נישט באַנוגנט.

און אין דער לעצטער נאַכט זענען די דריי ברידער אַרויס אָפּטאָן גאָר אַן אומגעווייגלעך שטיקל אַרבעט:

זיי האָבן אויסגעגראָבן דעם קערפּער פון זייער מוטער. אויסגעגראָבן אַ נייעם קבר, וו עס ליגן די שענסטע לייט פון מסטיבאָווע און דאָרט זי באַגראָבען.

דאָס איז געווען אַ שווערע און אַ געהיימע אַרבעט. זיי האָבן געאַרבעט פּאַרזיכטיק, די גנבים. קיינמאָל האָט זייער האַרץ אַזוי נישט געקלאַפּט.

טאָמער שטערט מען זיי.

מיט לאַמטערנעס האָבן זיי באַלויכטן דעם קבר און גע-גראָבן, געגראָבן...

שווייגנדיק זענען זיי אַלע געווען, די זינדיקע בנים, נאָר זייערס האָבן זיי אויסגעפירט.

זאָל די וועלט וויסן, אַז אַ מאַמע איז הייליק, אַז פאַר אַ מאַמען מוז מען האָבן דרך-ארץ.

צילקע האָט זיך דאָס אַלץ דערוווּסט און זי איז געוועזן צוטומלט פון דער גאַנצער געשיכטע.

גנבים, ביינאַכט, אויפן בית-עולם...

זי איז אַרומגעגאַנגען צווישן די מענטשן, געטרעטן דעם שניי מיט גרויסע שטיוול, נאָר זי האָט נישט געהערט, וואָס מענטשן רעדן צו איר.

אין זאַך האָט זי געטראַכט, אַז אויך איר מאַמע ליגט דאָ אויפן בית־עולם. אונטער וועלכער מצבה — האָט זי נישט געוווסט. אַלע מצבות זענען פאַרשאָטן מיט שניי.

זי האָט נאָר געהערט עטלעכע פראַזן:

די גנבים סטראַשען, אַז אויב מען וועט איצט אָנרירן זייער מאַמע, וועלן זיי דאָס גאַנצע שטעטל אונטערצינדן.

—די גנבים האָבן גוט געטון, האַ? צילקע...

דאָס האָט פרויקע באַראַש אַרייַנגעשריגן צו איר אין אויער אַריין.

און ער האָט זיך צולאַכט.

שטענדיק לאַכט ער, דער פרויקע, און שטענדיק קוקט ער מיט אַזעלכע דורשטיקע אויגן אויף איר.

זי וויל אַוועקגיין פון אים, גייט ער איר נאָך און שפּאַסט פון איר אויסזען, פון אירע שטיוול...

—ווען דו וואָלסט געווען אַ בחור, צילקע, נישט קיין מיידל. ווען דו וואָלסט געווען אַ בחור, וואָלט מען מיט דיר געקאָנט מאַכן אַ גוטן שנאַפּס.

זי אַנטלויפט פון אים. אַ ברוגז׳ע און אַן אָנגעשראָקענע.

דערנאָך האָט צילקע לאַנג געהאַט צו רעדן מיט דער אַלטער ניכע וועגן דעמדאָזיקן געשעעניש.

די מומע ניכע האָט געהאַלטן, אַז די גנבים האָבן נישט געטאָרט אויסגראָבן דעם קבר, ווייל דאָס, וואָס די ערד נעמט אַריין, טאָר מען מיט געוואַלט נישט אַרויסנעמען.

און צילקע האָט פאַרטיידיקט די גנבים.

—איך וואָלט אויך אַזוי געטון,—האָט זי געזאָגט צו דער מומען און יענע האָט נישט אָפּגעענטפערט.

עס האָבן זיך איצט געצויגן לאַנגווייליקע נאַסע און נעבלדיקע טעג. דער פרילינג האָט זיך לאַנגזאַם צוגערוקט.

אין וואַלד איז אַלץ נאַס געווען פון צוגאַנגענעם שניי און פון

נעפּל. דאָס טייכל האָט גענומען וואַקסן ברייטער און העכער און איינמאָל אין אַ פרימאָרגן האָט זיך אויסגעדוכט, אַז די וועלט גייט אונטער: אָט אַזאַ שניעק, אַזאַ שמאָל טייכל האָט זיך צו־גאָסן לאַנג און ברייט. אַ שטיק וואַלד האָט עס [illegible]גאָסן און די סאָסנעס זענען געשטאַנען ביז די קני אין וואַסער און געשפּיגלט זיך אין זיין [illegible] גלאַנץ. אין דער הויך האָט געגרוט אַ שטיק בלאָער הימל, [illegible] ווייסע וואָלקנס האָבן פון צייט צו צייט פאַרשלייערט. דאָס וואַסער האָט שוין באַלד דערגרייכט ביז צו איסר'ס שטוב.

צילקע איז געשטאַנען אויף די טרעפּלעך פון זייער הויז און געקוקט אויף די שטראָמען, וועלכע האָבן זיך דאָ לאַנגזאַם, דאָרט האַסטיק געריירט. אויפן פלאַך פון וואַסער האָבן זיך געזען פאַראַיאָריקע בלעטער, סכך-נאָדלען און משונהדיקע אויסגעטרו־קנטע גראָזן.

די לופט אַרום איז פייכט און פריש געווען. עס האָט געמינ־טערט דעם גאַנצן וואַלד.

אפשר שוין אַמאָל צען האָט צילקע אויסגעשריגן:

—מומע, קום אַרויס, קום זען דאָס וואַסער.

און די מומע פלעגט צולויפן אויף אַ רגע און זיך גוטמוטיק בייזערן:

—וואָס איז דאָ? קיין וואַסער האָב איך נישט געזען?—און צוריק אַריינלויפן אין שטוב אַרבעטן;

מען האָט נישט געזען פון וועלכער זייט דאָס וואַסער קומט. עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז עס שטראָמט פון דר'ערד אַרויס און צילקע האָט גוואַלדיק געוואָלט, אַז דאָס זאָל נישט אויפהערן. זאָל זיך דאָס וואַסער נישט פאַרקלענערן, זאָל עס זיך אויפהייבן הויך, הויך.

אַז זי מיט דער מומען ניכע זאָלן זיך דאַרפן אויפן בוידעם באַהאַלטן.

שפּעטער איז געקומען שלמה פון דער גוראַלניע, ער האָט זיך געקליבן אין שטאָט אַריין.

—גריסט דאָרט סאַשען, בעט אים ער זאָל קומען אויף

זומער, איך וואַרט אויף איִם.

שלמה האָט אַ שמייכל געטון:

—און ער אויף דיר וואַרט אויך?

צילקע איז אומעטיק געוואָרן פון דער פראַגע, נאָר באַלד האָט זי זיך באַרויקט... זומער, זומער... וועט ער מוזן קומען... זומער וועט דאָס זיין גוט.

און זי האָט אַ קוק געטון אין דער טיפעניש פון וואַלד: דאָרטן האָבן זיך געזען עטלעכע הויפנס שניי. האָט זי באַקומען אין דער רגע אַזאַ פאַרלאַנג: כאַפן אַ בעזעם און אויף גיך-גיך פאַרקערן דעם גאַנצן ווינטער. אויף גיך-גיך פאַריאָגן די לאַנג-ווייליקע טעג.

פאַר סאַשען זאָל קומען דער זומער.

פאַר אַלע אירע אומבאַוווּסטע האָפנונגען.

פאַר דער מומען, פאַר דעם שווייגנדיקן טאַטן, וועלכער פאַרט אַלץ צוליב לוריעס ענינים.

זאָל גיכער קומען דער זומער, פאַר דעם וואַלד. פאַר אַלע וועווריקעס, פאַר דער מומען ניכע, וועלכע וועט עפענען אַ פענ-סטער און נעמען דעם טייטש-חומש אין האַנט...

ווי אין אַלע זומערדיקע שבתים.

איבער נאַכט האָט זיך דאָס וואַסער געהאַלטן אויף איין הויך, באַגינען האָט עס זיך גענומען איינציען. די סאָסנעס האָבן באַפרייט זייער קני, דער גאַנצער וואַלד האָט לייכט געאָטעמט מיט אַ קיל ווינטל, דאָס לעצטע ביסל שניי איז פאַרשוווּנדן גע-וואָרן.

און אַלץ האָט אויף עפעס געוואַרט. צילקע אויך.